

PREZENTACJE

Polityka a wychowanie. Toruński ośrodek badań w dziedzinie historii wychowania

(Zakład Historii Wychowania i Myśli Społecznej Instytutu Pedagogiki UMK)

Badania naukowe w zakresie historii wychowania prowadzone w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu mają już wieloletnią tradycję. Z utworzoną w 1945 r. przez prof. dra hab. Kazimierza Sośnickiego Katedrą Pedagogiki UMK, przemianowaną siedem lat później na Katedrę Pedagogiki i Psychologii, już w latach czterdziestych związani byli m.in. prof. dr hab. Stefan Wołoszyn, prof. dr hab. Bolesław Pleśniarski, późniejszy wieloletni kierownik wspomnianej Katedry, dyrektor Instytutu Pedagogiki i Psychologii UMK w latach 1976-1978, a także – jednocześnie – kierownik Zakładu Historii i Teorii Wychowania, a w okresie późniejszym prof. dr hab. Jerzy Danielewicz oraz prof. dr hab. Teresa Wróblewska. W latach 1991-1996 pracami zreorganizowanego pod względem personalnym oraz profilu badań Zakładu Historii Wychowania i Myśli Społecznej Instytutu Pedagogiki UMK kierował prof. dr hab. Andrzej Wojtas. Od r. 1996 funkcję jego kierownika sprawuje prof. dr hab. Witold Wojdyło, obok którego niewielki zespół historyków wychowania współtworzą dr Michał Strzelecki i mgr Jarosław Góralski.

Działalność dydaktyczna Zakładu Historii Wychowania i Myśli Społecznej związana jest z funkcjonowaniem Instytutu Pedagogiki UMK i istniejącymi w nim kierunkami studiów. W konsekwencji pracownicy Zakładu prowadzą zajęcia z przedmiotu „Historia wychowania” na pięcioletnich, stacjonarnych studiach magisterskich (30 godz. wykładów, 60

godz. ćwiczeń, II rok), trzyletnich, stacjonarnych studiach zawodowych (I rok, 15 godz. wykładów), a także pięcioletnich i trzyletnich (dla absolwentów SN) zaocznych studiach magisterskich (I rok – 20 godz. wykładów, 20 godz. ćwiczeń). W Zakładzie prowadzone są również seminaria magisterskie, których uczestnicy przygotowują prace poświęcone różnorodnym aspektom polskiej myśli społecznej i edukacyjnej, a także funkcjonowaniu regionalnych placówek edukacyjno-wychowawczych w XX w.

W prowadzonych badaniach naukowych zespół toruńskich historyków wychowania, którego obecny skład personalny ustalił się dopiero w 1996 r., koncentruje się przede wszystkim na relacjach między założeniami ideowymi i działalnością polskich ugrupowań i stronnictw politycznych XX w., a formułowanymi przezeń koncepcjami oświatowymi i wychowawczymi, traktując tym samym wychowanie jako istotny element polityki oraz składnik transformacji społecznych. Ranga wspomnianej problematyki wynika z faktu, iż wszystkie polskie ugrupowania polityczne dążyły do uzyskania wpływu na postępowanie i zachowanie jednostek, rodzin, jak i szerszych zbiorowości, rozbudzenia wiary w głoszone ideały, a w konsekwencji do aktywizacji społeczeństwa.

Powyższy profil zainteresowań pracowników Zakładu Historii Wychowania i Myśli Społecznej określony został w latach 1992-1994 w trakcie realizacji projektu badawczego, finansowanego przez Komitet Badań Naukowych, którego kierownikiem był prof. dr

hab. Andrzej Wojtas. Efektem prowadzonych wówczas badań była praca zbiorowa zatytułowana *Polityka a wychowanie*¹.

Kontynuując wspomniane badania prof. dr hab. Witold Wojdyło koncentruje się głównie na problematyce wychowania narodowego, a zwłaszcza koncepcjach oświatowo-wychowawczych obozu narodowo-demokratycznego w okresie II Rzeczypospolitej oraz II wojny światowej².

Dr Michał Strzelecki podejmuje natomiast w swych publikacjach zagadnienia związane z rolą wychowania i koncepcjami kształtowania społeczeństwa obywatelskiego w myśli politycznej ruchu ludowego, a także legalnych środowisk opozycyjnych po II wojnie światowej³.

Zaprezentowana powyżej problematyka stanowi również przedmiot zainteresowania i poszukiwań badawczych uczestników prowadzonego od 1995 r. przez prof. dra hab. W. Wojdyłę seminarium doktoranckiego.

Relacje pomiędzy polityką a wychowaniem stanowiły również przedmiot rozważań uczestników interdyscyplinarnej konferencji naukowej „Wychowanie a polityka. Tradycje i współczesność”, zorganizowanej przez pracowników Zakładu Historii Wychowania i Myśli Społecznej Instytutu Pedagogiki UMK w dniach 7-8 listopada 1996 r., w której obok historyków wychowania udział wzięli również historycy myśli politycznej, filozofowie, pedagodzy, socjologowie oraz historycy literatury, reprezentujący różne krajowe środowiska akademickie, a także historycy wychowania z Uniwersytetu w Oldenburgu, z którymi toruńscy badacze utrzymują stałe kontakty naukowe.

Zamierzeniem organizatorów konferencji jest nadanie jej charakteru cyklicznego i tym samym wpisanie na stałe do kalendarza spotkań przedstawicieli dyscyplin naukowych podejmujących wspomnianą problematykę.

Charakteryzując działalność naukową toruńskiego Zakładu Historii Wychowania i Myśli Społecznej należy również podkreślić jego kontakty naukowe z Instytutem Historii i Archiwistyki, Instytutem Socjologii oraz Instytutem Filozofii UMK, a także z Pomorskim Archiwum Armii Krajowej, którego współzałożycielką jest legendarna „cichociemna”, prof. dr hab. Elżbieta Zawacka.

Na uwagę zasługuje także współpraca z Wydawnictwem Adam Marszałek, wydawcą ogólnopolskiego, interdyscyplinarnego kwartalnika „Kultura i Edukacja”, na łamach którego publikowane są m.in. artykuły z zakresu historii wychowania i myśli społecznej przedstawicieli różnych krajowych ośrodków naukowych.

Reasumując, należy podkreślić, iż głównym celem działalności naukowej niewielkiego grona pracowników Zakładu Historii Wychowania i Myśli Społecznej Instytutu Pedagogiki UMK jest uczynienie z Torunia ważnego ośrodka w zakresie badań nad historią wychowania XX wieku, a zwłaszcza relacjami między polityką a szeroko rozumianą problematyką oświatowo-wychowawczą.

Michał Strzelecki

¹ Zob. *Polityka a wychowanie. Szkic z dziejów wychowania politycznego w Polsce*, red. A. Wojtas, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1993.

² Zob. W. Wojdyło, *Koncepcje społeczno-polityczne Stanisława Grabskiego*, Wydawnictwo UMK, Toruń 1994; idem, *Wychowanie jako forma działania politycznego w koncepcjach ruchu narodowego przed I wojną światową*, w: *U źródeł polskiej nowoczesnej myśli politycznej w XIX i XX wieku*, red. M. Baumgart, J. Jekiel, Szczecin 1996, s. 85-100.

³ Zob. m.in. M. Strzelecki, *Działalność opozycji parlamentarnej w Krajowej Radzie Narodowej i Sejmie Ustawodawczym (VII 1945 - X 1947)*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1996; idem, *Walka o realizację idei niepodległości Polski w ruchu chłopskim w zaborze pruskim*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego”, nr 9: 1995 (wyd. 1996), s. 26-35.